

Eläinten hyvinvoinnin valvonta 2019

Päiväys:	5.6.2020
Asianumero:	241/00.01.02.00.01/2020
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Eläinten hyvinvoinnin ja tunnistamisen yksikkö
Hyväksyjä:	Jaana Mikkola
Laatija/laatijat:	Taina Mikkonen, Sari Salminen ja Sanna Varjus
Lisätietoja:	

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
2. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
3. TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS.....	9
3.1. Todetut puutteet ja niiden yleisyys.....	9
3.2. Puutteiden analyysi.....	11
4. AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE.....	19
5. ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	20
5.1. Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen	20
5.2. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	21
6. VALVONNAN RESURSSIT	22
7. MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	22

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevaksi strategiseksi tavoitteeksi on asetettu, että ihmisten, eläinten ja kasvien terveys, hyvinvointi ja turvallisuus on varmistettu vastuullisella toiminnalla. Ruokavirasto tukee tämän tavoitteen saavuttamista varmistamalla osaltaan, että eläinten hyvinvointi on maassamme korkealla tasolla. Tavoitteen toteutumista seurataan tunnusluvuilla: eläinten hyvinvoinnin osalta vaatimukset täyttävien pitopaikkojen osuus tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa tulisi olla vähintään 85 %. Ruokavirasto myös seuraa oman strategiansa mukaisesti toiminnan tehokkuutta ja laatua seuraamalla muun muassa tuotantoeläintilojen otantavalvontojen ja eläinkuljetusten valvontasuunnitelmien toteutumisasetta.

Eläinsuojeluvalvonnalle asetetut määrälliset tavoitteet saavutettiin osittain. Otantaan perustuvista tuotantoeläintilojen eläinsuojelutarkastuksista toteutui 93 %, kahta toimipistettä lukuun ottamatta aluehallintovirastot pääsivät täysin tai lähes täysin niille asetettuihin tavoitteisiin. Otantatarkastuksia ei ole laajennettu kattamaan uusia tuotantoeläinlajeja vuoden 2008 jälkeen, johtuen lähinnä aluehallintovirastojen valvontaresurssitilanteesta. Kaupallisia eläinkuljetuksia tarkastettiin hieman edellisvuotta enemmän, mutta tavoitteesta jäätin silti selkeästi (toteuma 62 %). Koska osa aluehallintovirastoista ei edellisvuosien tapaan pystynyt saavuttamaan valvonnan vähimmäistavoitteita, valvonnan ei voi tältä osin todeta olevan yhtä vaikuttavaa koko maassa. Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten määrä ylitti 6000 tarkastuskäynnin rajan jo viidettä vuotta peräkkäin. Kuten edellisnäkin vuonna, suurin osa tarkastuksista kohdistui lemmikkieläinten pitoon. Tuotantoeläimiin kohdistuneita tarkastuksia tehtiin saman verran kuin vuotta aiemmin, mutta vähemmän kuin sitä edeltävinä kolmena vuotena

Tuotantoeläintilojen otantavalvonnoissa valvontaa on vuodesta 2017 lähtien kohdistettu painotetusti tietyn eläinlajin pidon valvontaan. Käytännössä painotetun eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän. Vuonna 2019 valvontaa kohdistettiin lampaiden pitoon.

Koko maan osalta tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa havaittujen laiminlyöntien määrä (30 %) on selvästi suurempi kuin edellisvuonna (18 %). Tavoitetta vaatimukset täyttävien tuotantoeläintilojen otantatarkastuskohteiden määrästä (85 %) ei siis saavutettu. Vaikka tarkastustuloksissa oli eläinlajikohtaisia eroja, laiminlyöntien määrä nousi selvästi naudoilla, lampaille ja sioilla. Osittain tämä johtunee siitä, että valvonta on entistä paremmin onnistuttu kohdistamaan riskituloille. Sellaisia laiminlyöntejä, joissa piti ryhtyä eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, havaittiin yhdellä nautatilalla.

Kaupallisten eläinkuljetusten valvonnassa tavoitteena on, että vähintään 90 % tarkastetuista eläinkuljetuksista täyttää vaatimukset. Vuonna 2019 tähän tavoitteeseen ei aivan päästy, laiminlyöntejä havaittiin selkeästi enemmän (12 %) kuin edellisnä vuonna (6 %). Tulos on yllättävä, sillä useiden vuosien ajan laiminlyöntien määrä on ollut laskussa.

Epäilyyn perustuvien tarkastusten tulokset noudattavat aikaisempien vuosien linjaa. Tuotantoeläinten osalta kieltoja ja määräyksiä on viime vuosina annettu noin 40 %:lla epäilytarkastuksista, mutta kiiretoimenpiteisiin joudutaan vain harvoin (3 - 4 % tarkastuksista). Lemmikkieläinten pitäjille kieltoja ja määräyksiä on viime vuosien

aikana annettu joka neljännellä tarkastuksella ja kiiretoimenpiteisiin on ryhdytty joka kymmenennellä tarkastuksella.

Teurastamovalvontaan panostettiin edelleen monin toimin. Teurastamoiden eläinsuojelullisen tilanteen varmistamiseksi tavoitteena on, että jokaisessa teurastamossa tehdään päivittäisvalvonnan lisäksi teurastamon kaikki toiminnot kattava dokumentoitu eläinsuojelutarkastus vähintään kerran vuodessa. Kohdennetumpia tarkastuksia tehdään aina tarpeen mukaan. Teurastamoita valvovia viranomaisia ohjattiin ja koulutettiin aktiivisesti. Painopisteenä oli erityisesti uusien tarkastuseläinlääkärien perehdytys eläinten hyvinvoinnin valvontaan teurastamolla ja teuraseläinkuljetuksissa.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan painotettua otantaa kehitettiin edelleen ja siinä hyödynnettiin monia erilaisia potentiaalisia riskitekijöitä. Tavoitteena on kehittää menetelmiä ja yhteistyömuotoja, joilla eläinten hyvinvoinnin ongelmat voidaan tunnistaa nykyistä aikaisemmin ja valvontaa painottaa riskikohteisiin. Valittujen painotusten vaikutusten ja toimivuuden arviointi valvonnassa on jatkuva prosessi, jolloin tehokkaimmiksi osoittautuneiden riskitekijöiden käyttöä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa. Tuotantoeläintilojen otantatarkastusten tunnuslukutavoitteiden seurannassa ja tulkinnassa tuleekin huomioida tavoitteiden osittainen ristiriita, sillä mitä paremmin valvonta kohdentuu riskitiloille, sitä todennäköisemmin myös laiminlyöntejä löytyy.

Keskushallinnon ja alueellisen hallinnon välistä tiivistä yhteistyötä jatkettiin edelleen muun muassa koulutuksen, yhteisten linjauskeskustelujen ja tehokkaan tiedonvälityksen avulla. Valvonnan yhdenmukaisuutta edistettiin valvontaohjeita kehittämällä, tiedottamalla ja kouluttamalla. Myös eri viranomaisten väliseen yhteistyöhön panostettiin usean aluehallintoviraston alueella. Vaikka vaativien ja kiireellisten eläinsuojelutapausten priorisointi sekä uusien valvontaeläinlääkärien tukeminen ovat edelleen työllistäneet läänineläinlääkäreitä, toiminta on samalla parantanut valvonnan vaikuttavuutta ja laatua.

Kokonaisarviona voidaan todeta, että eläinsuojeluvalvonta on kaikista haasteista huolimatta ollut tehokasta ja vaikuttavaa ja varmistanut siten omalta osaltaan eläinten hyvinvointia maassamme.

2. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön noudattamisen valvomiseksi sekä tuotantoeläintiloille että eläinten kuljetuksiin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia. Maatilojen valvonnat tehdään otantaan perustuen. Eläinkuljetuksia tarkastetaan sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että maanteillä. Eläinten hyvinvointia valvotaan myös osana täydentäviä ehtoja, joiden vaatimusten noudattaminen on tiettyjen maataloustukien ehtona.

Otantaan perustuvien tarkastusten osuus muodostaa kuitenkin vain osan eläinsuojeluvalvonnan kokonaisuudesta. Luvan- ja ilmoituksenvaraisia kohteita sekä teurastamoita valvotaan säännöllisesti. Lisäksi eläinsuojeluviranomaiset tekevät tarkastuksen aina, kun on syytä epäillä, että eläimiä on kohdeltu säännösten vastaisesti.

Valvontatuloksia seurataan pääasiassa koko maan tasolla, mutta myös tulosten alueellinen jakautuminen aluehallintovirastojen toimipisteiden välillä selvitetään. Erityisesti kiinnitetään huomiota suunnitellun valvonnan toteumaprosenttiin sekä havaittujen säännöstenvastaisuuksien ja niiden johdosta suoritettujen toimenpiteiden suhteeseen.

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Vuodesta 2008 alkaen otantatarkastuksen kohteet on valittu sekä satunnaisotannalla (20-25 %) että kohdennetusti (75-80 %) ilman epäilyä eläinsuojelusäännösten rikkomisista. Valvonnan sekä sen riskiperusteisuuden tehostamisen ja kehittämisen vuoksi tuotantoeläintilojen otantavalvonnassa on painotettu vuodesta 2017 alkaen vuosittain tiettyä eläinlajia. Tällöin tämän eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän ja myös kohdennukset vaihtelevat vuosittain eläinlajin mukaan. Kokonaisvalvontamäärä ei kuitenkaan juurikaan kasva, sillä vastaavasti muita tuotantoeläinlajeja valvotaan määrällisesti vähemmän. Vuonna 2019 valvontaa kohdistettiin lampaiden pitoon ja muita eläinlajeja valvottiin vähemmän.

Edellisten vuosien valvontojen ja niiden analysoinnin tuloksia hyödynnettiin myös vuoden 2019 otannoissa. Painotetussa otannassa huomioitiin muun muassa tilan aiempi valvontahistoria, korvamerkkitilaukset, puutteet merkinnässä ja rekisteröinnissä sekä eläinilmoituksissa, tilan eläinmäärä ja kadonneet eläimet. Painotukset kuitenkin vaihtelivat tuotantoeläinryhmittäin. Painotuksen toimivuus vaihtelee eläinlajeittain, sillä kaikista eläinlajeista ei ole saatavilla riskinarvioitiin soveltuvaa rekisteritietoja. Noin puolet painotetuista tiloista valitaan täydentävien ehtojen painotuksilla, jotka eivät ole suoraan eläinten hyvinvointiin liittyviä tekijöitä.

Valvottavien tilojen lukumäärät on päätetty kansallisesti. Vaikka komissio ei ole esittänyt vaatimuksia valvontamäärästä, otannan tulee kuitenkin olla edustava. Vuosittaiset otantamäärät ovat vaihdelleet. Vuonna 2019 valvonnoissa painotettiin lammastiloja. Tarkastettavaksi valittiin noin 13 % lammas- ja 32 % vuohitiloista, joilla on vähintään 20 eläintä, 5 % kaikista turkistiloista, 4 % sikatiloista, vajaat 1 % munivien kanojen pitoyksiköistä, 2 % broileritiloista sekä 2 % nautatiloista, joilla on vähintään 10 nautaa.

Tarkastettavaksi määrättiin yhteensä 421 tuotantoeläintilaa. Tarkastuksista toteutui 379 eli 93 % (Taulukko 1). Tarkastetuiksi lasketaan myös tilat, joilla ei tarkastushetkellä ole eläimiä (34). Tiloista 11:tä ei valvottu (esim. lopettaneet toimintansa), mutta ne on kuitenkin huomioitu määritettäessä tarkastusten toteumaprosenttia. Viiden aluehallintoviraston alueella tarkastettiin kaikki tai lähes kaikki valvontaan valitut tilat. Sen sijaan Itä-Suomen aluehallintoviraston valvontavelvoitteesta toteutui vain 68 % Ahvenanmaan valtionviraston tavoitteesta 43 %. Itä-Suomen tilanne on hieman heikentynyt edellisvuodesta, jolloin valvontavelvoitteesta toteutui 70 %. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston tilanne sen sijaan kohentui ilahduttavasti aiemmista vuosista viraston päästessä 100-prosenttisesti valvontatavoitteeseen. Itä-Suomen jääminen valvontatavoitteesta johtuu viraston oman raportoinnin mukaan alimitoitetuista henkilöresursseista.

Taulukko 1. Tuotantoeläintiloilla tehtävien otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten lukumäärät eläinlajeittain vuonna 2019.

Eläinlaji	Määrätyt tarkastukset, kpl	Toteutuneet tarkastukset, kpl*	Toteumaprosentti*
Naudat	202	183	92
Lampaat	120	108	91
Turkiseläimet	44	41	100
Siat	35	33	97
Munivat kanat	2	2	100
Vuohet	10	5	80
Broilerit	8	7	100
Yhteensä	421	379	93

* Huomioitu myös tilat, joilla ei tarkastushetkellä eläimiä tai joita ei voida valvoa.

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetusasetus edellyttää, että viranomaiset tarkastavat vuosittain riittävän määrän kaupallisia eläinkuljetuksia. Vuonna 2019 läänineläinlääkäreiden tarkastustavoite perustui aluehallintoviraston alueella myönnettyjen eläinkuljettajalupien lukumäärään, jolloin tarkastustavoite on suhteutettu alueella toimivien eläinkuljettajien määrään. Läänineläinlääkärit on määrätty tarkastamaan vähintään niin monta eläinkuljetusta, mikä vastaa 25 %:a aluehallintoviraston alueella myönnettyjen eläinkuljettajalupien määrää. Läänineläinlääkäreiden tavoitteena viime vuonna oli tarkastaa koko maassa vähintään 117 eläinkuljetusta.

Teurastamoilla kunkin tarkastuseläinlääkäriin tavoitteeksi on määrätty tehdä vähintään 11 eläinkuljetustarkastusta vuosittain, poikkeuksena pienteurastamot, joissa riittää yksi tarkastus pienteurastamo kohden. Lisäksi Lapin aluehallintoviraston alueella oli tavoitteena tarkastaa vähintään 12 porokuljetusta teurastamolla.

Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastustavoite vuonna 2019 oli yhteensä noin 680 tarkastusta. Tarkastuksia tehtiin 424 kpl (2018 382 kpl), joten tarkastusten määrä nousi hieman edellisestä vuodesta. Tavoitteesta jäätin silti selvästi ja toteutuma oli noin 62 %.

Aikaisempien vuosien tapaan suurimman osan tarkastuksista (348 kpl) tekivät tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa kuljetusten purkamisen yhteydessä. Lisäksi läänineläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit tarkastivat kuljetuksia tien päällä (35 kpl) ja lähtöpaikoissa (13 kpl) ja muissa määräpaikoissa (13 kpl). Suurin osa tarkastuksista kohdistui nauta-, siipikarja- ja sikakuljetuksiin, lisäksi tarkastettiin hevos-, poro- ja lammaskuljetuksia. Yli kahdeksan tuntia kestäviä kuljetuksia tarkastettiin 28 kpl.

Läänineläinlääkäreiden tekemien tarkastusten määrä oli pysynyt melko ennallaan. Tarkastusmäärissä oli edelleen alueellisia eroja. Lounais-Suomen aluehallintovirasto ylitti tarkastustavoitteensa, mutta muissa aluehallintovirastoissa jäätin tavoitteista. Syyt tavoitteista jäämiseen ovat eläinkuljetusten osalta samoja kuin tuotantotilojen otantatarkastuksissa. Tarkastuseläinlääkärien tekemien tarkastusten lukumäärä kasvoi jonkin verran aiemmista vuosista (348 2019, 312 2018, 280 2017 ja 319 2016). Kokonaistarkastustavoitteesta jäätin siis selkeästi. Lapin aluehallintoviraston alueelle asetettu tavoite tarkastaa vähintään 12 porokuljetusta teurastamolla toteutui, tarkastuksia tehtiin 19. Lisäksi tarkastettiin neljä porokuljetusta lähtöpaikoissa.

Kaupallisten kuljetusten eläinsuojelutarkastuksia kohdennetaan edellisen vuoden valvontatulosten perusteella tiettyntyyppisiin kuljetuksiin etenkin, jos niissä on havaittu epäkohtia. Tarkastuksia yritetään myös suunnata kuljetuksiin, joiden kokemuksen perusteella arvioidaan mahdollisesti aiheuttavan riskin eläinten hyvinvoinnille. Lisäksi tarkastuksia kohdennetaan mahdollisuuksien mukaan sellaisiin kuljetustyyppisiin, joihin tarkastukset eivät ole aiemmin kohdentuneet, jotta saataisiin viitteitä siitä, millaisissa kuljetuksissa eläinten hyvinvointi vaarantuu. Läänineläinlääkäreitä pyydettiin tekemään tarkastuksia maantiekuljetusten aikana ja kuljetusten lähtöpaikoissa. Tarkastuksia pyydettiin kohdentamaan edellisten vuosien tapaan hevosten ja välityseläinten kuljetuksiin.

Suurin osa (61 %) läänineläinlääkäreiden tekemistä tarkastuksista tehtiin maantiekuljetusten aikana. Lähtöpaikoissa tehtäviä tarkastuksia oli 16 % (13 % vuonna 2018) ja 23 % (14 % 2018) muussa määräpaikassa.

Eläinkuljetusasetuksen edellyttämien tarkastusten lisäksi eläinkuljetuksia tarkastetaan muulloinkin ilman epäilyä säädösten rikkomisesta. Näitä tarkastuksia tekevät tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa ja poliisit normaalin liikennevalvonnan yhteydessä. Myös rajaeläinlääkäreillä on oikeus tarkastaa eläinkuljetus ilman epäilyä omalla toimialueellaan. Lisäksi aluehallintovirastoilla ja kunnaneläinlääkäreillä on toimialueellaan oikeus tarkastaa eläinkuljetus silloin, kun epäillään, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisesti. Ruokavirastolla ei tällä hetkellä ole tilastotietoa epäilyn perusteella tehdyistä eikä ilman epäilyä tehdyistä muista eläinkuljetustarkastuksista.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset

Epäilyyn perustuvia tarkastuskäyntejä raportoitiin yhteensä 6358 kpl, mikä on 150 käyntiä vähemmän kuin edellisenä vuonna. 25 % näistä käynneistä oli aiemmin tarkastettuun kohteeseen tehtyjä uusintatarkastuksia, joiden tarkoituksena oli varmistaa, että annettuja määräyksiä on noudatettu. Lisääntyneeseen tarkastusten määrään on 2010-luvun alusta lähtien vaikuttanut valtion varoin kuntiin tai kuntayhtymiin perustettujen, valvontaan keskittyvien virkaeläinlääkärien virkojen täyttäminen. Lisääntyneet valvontaresurssit on kunnissa edelleen suunnattu epäilyyn perustuvien kohteiden valvontaan. Lisäksi läänineläinlääkärit ovat tehneet erityisesti vaativimpia epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia.

Epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia suorittivat eläinsuojeluviranomaisten lisäksi tai apuna myös aluehallintovirastojen valtuuttamat eläinsuojeluvalvojat. Uusia eläinsuojeluvalvojia valtuutettiin viimeksi marraskuussa 2018 järjestetyn kurssin jälkeen. Lounais-Suomen aluehallintovirastoa lukuun ottamatta valtuutettuja eläinsuojeluvalvojia on 1 - 4 kussakin aluehallintovirastossa, yhteensä 15 henkilöä. Eläinsuojeluvalvojat suorittavat tarkastuksia pääosin yhdessä virkaeläinlääkäriin tai poliisiin kanssa. Eläinsuojeluvalvojan yksinään tekemiä tarkastuskäyntejä raportoitiin vuonna 2019 vajaa 100 kpl. Näistä noin joka viidennessä tapauksessa eläinsuojeluvalvoja teki havaintojensa johdosta eläinsuojelulain mukaisen ilmoituksen viranomaiselle, joka ryhtyi tarvittaviin toimenpiteisiin. Aluehallintovirastoilla ei ole tilastotietoa poliisiin ja terveystarkastajien yksinään suorittamista tarkastuksista. Suuri osa terveystarkastajien eläinsuojelukäynneistä tehdään yhdessä kunnaneläinlääkäriin kanssa, jolloin ne raportoidaan virkaeläinlääkäriin tekeminä tarkastuksina.

Teurastamojen eläinsuojeluvalvonta

Vuonna 2015 laaditun teurastamovalvonnan toimenpidesuunnitelman mukaisesti teurastamoiden tarkastuseläinlääkäreiden on tullut suorittaa jokapäiväisen valvontatehtävänsä lisäksi erillinen, kaikki eläviin eläimiin liittyvät toiminnot kattava dokumentoitu eläinsuojelutarkastus vähintään kerran vuodessa. Sen lisäksi pienempiä kokonaisuuksia koskevia dokumentoituja tarkastuksia tulisi tehdä säännöllisesti. Lainsäädännön noudattamisen varmistamisen lisäksi näiden erikseen dokumentoitujen teurastamotarkastusten tavoitteena on kerätä mahdollisimman yhtenäistä tietoa teurastamoiden eläinsuojeluvalvonnasta. Tuloksia käydään läpi läänineläinlääkäreiden ja tarkastuseläinlääkäreiden koulutuspäivillä. Lisäksi tuloksia käytetään hyväksi valvonnan ohjauksen parantamisessa.

Valvontatavoitteeseen päästiin ns. isoissa teurastamoissa. Kaikissa 15:ssä isossa teurastamossa tehtiin vuoden aikana vähintään yksi dokumentoitu, kaikki toimet kattava eläinsuojelutarkastus. Pienteurastamojen osalta tarkastus tehtiin 24 laitoksessa. Pienteurastamoista jäi tarkastamatta lähes puolet. Näiden osalta vuosittaista tarkastusta ei joko tehty, tai se tehtiin myöhässä, jolloin se raportoituu vuoden 2020 tarkastusten yhteydessä. Yhteensä dokumentoitiin 40 tarkastusta 39 eri teurastamoon.

Teurastamojen tarkastuksilla havaituista epäkohdista suurin osa johtui laitoksen puutteellisesta omavalvontamenettelystä ja siihen liittyvästä kirjanpidosta. Puutteita oli erityisesti tainnutusvälineiden huoltokirjanpidossa. Myös eläinten säilytystiloissa oli joissain teurastamoissa parannettavaa mm. karsinamerkitöjen, ilmanvaihdon ja yön yli säilytettävien eläinten kuivituksen osalta. Nautojen yksittäiskarsinoiden mitoitus ei joissain kohteissa ole riittävä isompien eläinten säilyttämiseen asianmukaisesti, jolloin esimerkiksi yön yli säilytettävillä eläimillä ei ole riittävästi tilaa makuulle menoon.

Vuosien 2016 – 2019 aikana toiminnassa olleista teurastamoista 95 %:ssa on tehty dokumentoitu tarkastus vähintään kerran, ja 23 %:ssa kaikkina neljänä vuotena. Viiteen prosenttiin toiminnassa olleista teurastamoista ei tehty neljän vuoden aikana yhtään dokumentoitua tarkastusta. Näidenkin teurastamojen teurastustoiminta on virkaeläinlääkärin valvonnassa, mutta valvonnan dokumentointi on ollut puutteellista. Teurastamot, joissa ei tehty yhtään dokumentoitua tarkastusta neljän vuoden aikana, olivat kaikki pienteurastamoja, joista osa on toiminnassa vain lyhyen ajan tai yksittäisiä päiviä vuodesta.

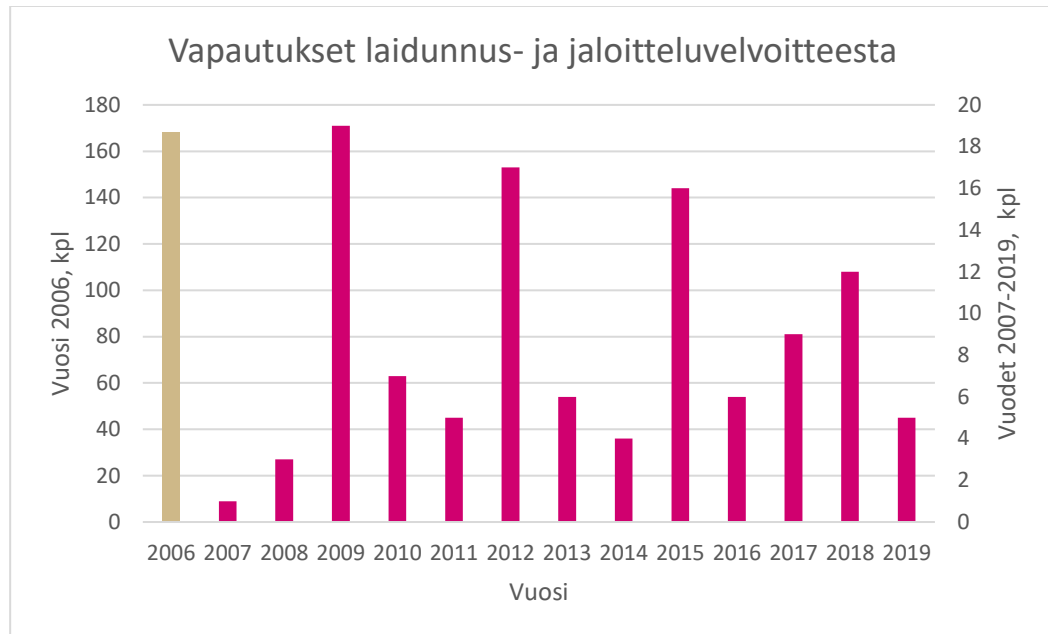
Aluehallintovirastojen alueelliset valvontahankkeet

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman osana olevan Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) mukaisesti aluehallintovirasto voi valita edellisten vuosien valvonnan tulosten perusteella myös alueellisen valvonnan painopisteen, johon tarkastuksia suunnataan. Tarvittaessa alueen kuntien valvontaeläinlääkärit osallistuvat valvonnan toteutukseen. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto toteutti lypsylehmien jaloittelua koskevan valvontaprojektin ja kunnissa tehtiin tarkastuksia noin 35 kpl. Hankkeen tuloksia analysoitiin ja niitä käsiteltiin ja esitettiin koulutuspäivillä.

Vapautukset laidunnus- ja jaloitteluvälvoitteesta

Alla olevassa kaaviossa on kuvattuna aluehallintovirastoista saatujen tietojen mukaiset vapautukset laidunnus- ja jaloitteluvälvoitteesta, joka koskee kytkettyinä pidettäviä

lypsylehmiä ja pääasiassa maidontuotantoa varten kasvatettavia hiehoja. Vapautus myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Vapautuksia myönnettiin eniten vuonna 2006, jolloin säännös tuli voimaan. Suurin osa myönteisistä päätöksistä annettiin tuolloin tiloille, jotka olivat luopumassa jaloitteluvaatimuksen kohteena olevien nautojen pidosta. Luopumista oli mahdollista pitää perusteena, jos hakija luopui näiden tuotantoeläinten pidosta vuoden 2007 loppuun mennessä.

3. TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1. Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Eläinsuojelutarkastuksessa voidaan tarkastetun asian todeta olevan 1) kunnossa, 2) kunnossa, mutta toimijan tarvitsevan neuvoja tai 3) tarkastuksessa todetaan eläinsuojelusäädöksiä rikotun.

Eläinten pitopaikoissa eläimen omistajalle tai haltijalle annettavilla neuvoilla pyritään edistämään eläimen hyvinvointia ja vaikuttamaan siihen, että tarkastuksessa ilmenneet lievät eläinsuojelulliset epäkohdat korjataan. Jos eläinsuojelutarkastuksessa havaitaan, että eläinsuojelusäädöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomainen antaa eläimen omistajalle tai haltijalle kiellon jatkaa säännöstenvastaista toimintaa tai määräyksen laittaa eläimen pitopaikka, olosuhteet, hoito ja käsittely lain edellyttämälle vähimmäistasolle. Tarvittaessa aluehallintovirasto voi tehostaa annettua päätöstä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, viranomainen voi tarkastuskäynnillään ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lemmikkieläinten vakavissa laiminlyöntitapauksissa päädytään useimmiten eläinten kiireelliseen haltuunottoon. Tuotantoeläimille järjestetään ensiapuna ruokaa ja juomaa sekä hoitaja paikan päälle, tai vaihtoehtoisesti järjestetään hoitoa muualla. Mikäli eläinten hoito ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, ne voidaan myydä, teurastaa tai lopettaa.

Tuotantoeläintiloille tehdyissä otantatarkastuksissa eläinsuojeluvaatimuksia ei noudatettu 30 %:lla tiloista (102/345) (Taulukko 2). Kiireellisiin toimenpiteisiin johtavia laiminlyöntejä havaittiin yhdellä nautatilalla.

Taulukko 2. Otantaan perustuvat tuotantoeläintilojen eläinsuojelutarkastukset ja niiden perusteella suoritetut toimenpiteet vuonna 2019.

	Tarkastusten määrä*		Laiminlyöntien määrä		Toimenpiteiden määrä		Kiireellisten toimenpiteiden määrä	
	kpl	%	kpl	% tarkastuksista	kpl	% laiminlyönneistä	kpl	% laiminlyönneistä
Eläinlaji	kpl		kpl	% tarkastuksista	kpl	% laiminlyönneistä	kpl	% laiminlyönneistä
Naudat	171		58	34	34	59	1	0.02
Lampaat	99		20	20	15	75	0	0
Turkis-eläimet	31		11	35	4	36	0	0
Siat	32		13	41	8	62	0	0
Munivat kanat	0		0	0	0	0	0	0
Vuohet	5		0	0	0	0	0	0
Broilerit	7		0	0	0	0	0	0
Yhteensä	345		102	30	61	60	1	0.002

* Tarkastetut tilat, joilla oli tarkastushetkellä eläimiä

Eläinkuljetuksissa viranomaisen ryhtyy eläinkuljetusasetuksen ja eläinkuljetuslain mukaisiin toimenpiteisiin, jos hän havaitsee eläinkuljetuksessa säännöstenvastaista toimintaa. Viranomaisen voi määrätä eläinkuljettajan korjaamaan havaitut rikkomukset. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, viranomaisen voi muun muassa määrätä välittömästi eläimet palautettavaksi suorinta tietä lähtöpaikkaan tai kuljetettavaksi suorinta tietä määräraikkaan tai kuljetusvälineen korjattavaksi tilapäisesti siten, että eläinten välitön vahingoittumisen vaara estetään. Jos eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei ole muita keinoja, valvontaviranomaisen on huolehdittava, että ne lopetetaan.

Viranomaiset tarkastivat 424 kaupallista eläinkuljetusta ja havaitsivat säädösten vastaista toimintaa yhteensä 51 kuljetuksessa eli noin 12 %:ssa. Kaiken kaikkiaan tarkastuksissa todettiin 106 laiminlyöntiä, sillä osassa kuljetuksista havaittiin useita epäkohtia samalla kertaa. Viranomaiset ryhtyivät hallinnollisiin toimenpiteisiin 18 kuljetuksessa eli noin 4 %:ssa tarkastetuista kuljetuksista (Taulukko 3). Välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei jouduttu ryhtymään kertaakaan.

Taulukko 3. Eläinkuljetustarkastukset ja niissä tehdyt viranomaistoimenpiteet 2019

	Tarkastusten määrä		Laiminlyöntien määrä		Toimenpiteiden määrä*	
	kpl	%	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Yhteensä	424		51	12	18	4

* eläinkuljetusasetuksen 23 ja 26 artiklan sekä eläinkuljetuslain 37 §:n mukaiset toimenpiteet

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten yhteydessä annettiin kieltoja tai määräyksiä 1833 kohteessa (Taulukko 4). Vajaa 600 näistä kielloista tai määräyksistä annettiin uusintatarkastuksen yhteydessä, mikä tarkoittaa, että aiemmalla tarkastuksella annettuja kieltoja tai määräyksiä ei ollut noudatettu, tai kohteessa oli uusintatarkastuksella paljastunut uusia puutteita. 133 uusintatarkastusta päätyi

kiireellisiin toimenpiteisiin ryhtymiseen. Hieman pienentyneestä tarkastuskäyntien määrästä huolimatta kiireellisten toimenpiteiden määrä ei juurikaan vähentynyt. Sen sijaan muita kuin kiireellisiä toimenpiteitä tehtiin noin sata vähemmän kuin edellisellä vuonna, mikä vastaa noin yhden prosenttiyksikön laskua. Myös pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna on havaittavissa, että viranomaistoimenpiteisiin johtaneiden tarkastusten osuus on pienentynyt. Kun vuosikymmenen vaihteessa lähes joka toinen tarkastuskäynti johti viranomaistoimenpiteisiin, on tällä hetkellä viranomaistoimenpiteisiin päätyneiden tarkastuskäyntien osuus kaikista tarkastuskäynneistä alle 40 %. Merkille pantavaa on kuitenkin, että samaan aikaan kiireellisten toimenpiteiden osuus kaikista viranomaistoimenpiteistä on kasvanut. Vuonna 2010 14 prosenttia kaikista toimenpiteistä oli kiireellisiä, kun vuonna 2019 osuus oli jo 25 prosenttia. Vastaavasti kieltojen ja määräysten osuus on samalla ajanjaksolla pienentynyt 86 prosentista 75 prosenttiin. Luvuissa heijastuu lemmikkieläimiin kohdistuneiden tarkastusten määrän kasvu.

Taulukko 4. Epäilyyn perustuvat tarkastukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet 2019

	Tarkastusten määrä	Kiellot ja määräykset		Kiireelliset toimenpiteet	
	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Yhteensä	6358	1833	29	618	10

Eläinlajeittain raportoituina kieltoja tai määräyksiä annettiin tarkastusten määrään suhteutettuna tuotantoeläintiloilla hieman useammin kuin lemmikkikohteissa. Lukumäärällisesti tarkasteltuna kieltoja ja määräyksiä annettiin kuitenkin enemmän lemmikkieläinkohteissa, johtuen lemmikkieläinkohteiden suuremmasta tarkastusmäärästä. Kiireellisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin lemmikkieläinkohteissa sekä lukumäärällisesti että prosentuaalisesti tarkasteltuna huomattavasti useammin kuin tuotantoeläintarkastuksilla (Taulukko 5.) Eläinlajeittain raportoitujen tulosten osalta tulee huomioida, että yksittäisten tarkastuskäyntien lukumäärä ei ole yhtä korkea. Jos tarkastuskäynti kohdistuu useampaan eläinlajiin, se raportoitu eläinlajeittain tarkasteltuna useampana tarkastuksena.

Taulukko 5. Epäilyyn perustuvien tarkastusten perusteella tehdyt toimenpiteet 2019 eläinlajeittain.

Eläinryhmä	Kiellot ja määräykset ¹		Kiireelliset toimenpiteet ¹	
	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Tuotantoeläimet	1256	39	133	4
Lemmikkieläimet	1381	25	623	11
Muu eläin tai määrittelemätön	49	28	14	8
Yhteensä	2686	30	770	9

¹ Toimenpide raportoitu useampaan kertaan, jos kohteessa on useampia eri eläinlajeja, joihin toimenpiteet kohdistuvat.

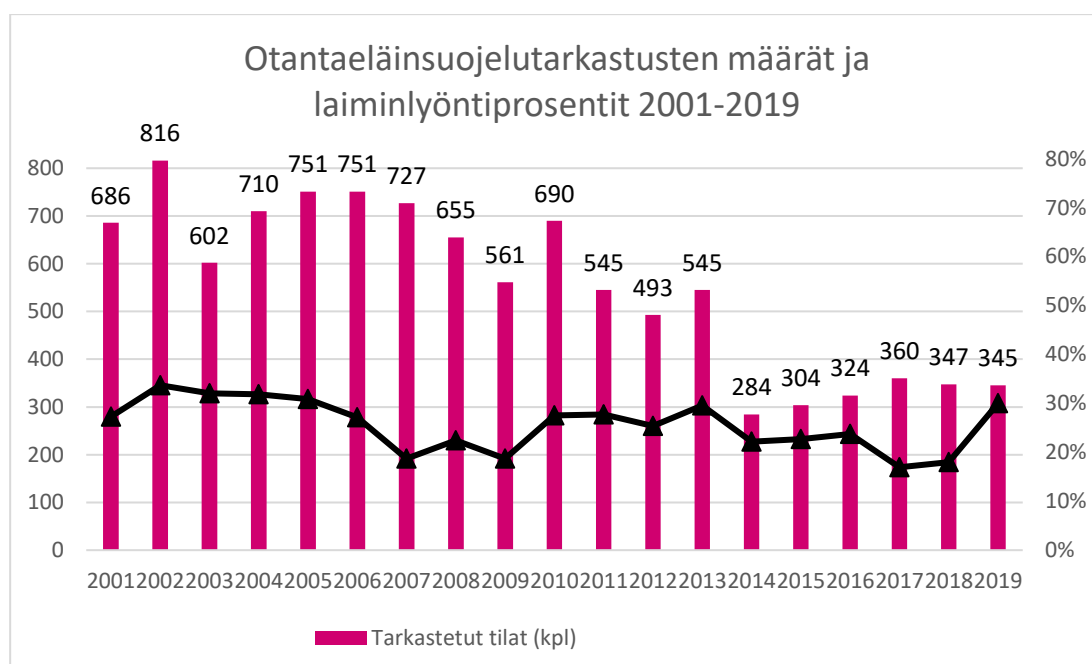
3.2. Puutteiden analyysi

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa sellaisten tilojen osuus, joilla oli laiminlyöntejä (30 %), lisääntyi lähes kaksinkertaiseksi edellisestä vuodesta (18 %) (Kaavio 1). Laiminlyöntien osuudet lisääntyivät selvästi nauta-, lammas- ja sikatiloilla, joita tarkastettiin eniten. Alueellisessa vertailussa suhteellisesti eniten laiminlyöntejä oli Ahvenanmaalla, Itä-Suomessa ja Länsi- ja Sisä-Suomessa.

Valvontatulosten tilastollisen analyysin mukaan riskiotanta toimi hyvin, mikä osaltaan on vaikuttanut havaittujen laiminlyöntien lisääntymiseen. Pelkästään eläinten hyvinvointia koskevilla painotuksilla valituilla tiloilla oli lähes merkittävästi suurempi riski laiminlyönneille (38 %) kuin satunnaisesti valituilla tiloilla (26 %). 148 tilan valvonnassa käytettiin täydentävien ehtojen valvonnan eli pääasiassa muiden kuin eläinten hyvinvoinnin sektoreiden painotuksia. Kun analyysissä huomioitiin myös nämä tilat, ero satunnaisten ja painotettujen tilojen välillä ei lähestynyt merkittävästi. On hyvä huomioida, että pienellä otoskoolla ei ole realistista eikä tarkoituksenmukaista etsiä tilastollisesti merkittäviä eroja. Myös sattumalla voi tällöin olla merkittävä vaikutus tuloksiin.

Kaavio 1. Tarkastettujen tilojen lukumäärä vuosina 2010 - 2019 ja niiden tilojen osuus, joilla havaittu laiminlyöntejä.

Tarkastetuista *nautatiloista* 34 prosentilla havaittiin laiminlyöntejä. Tämä on selvästi enemmän kuin vuotta aiemmin (11 %). Kaikista naudoilla havaituista laiminlyönneistä 30 % todettiin vasikoilla (2018 44 %). Vasikoiden pidon yleisimmät laiminlyönnit ovat pysyneet vuodesta toiseen samoina, kohdistuen pääosin pitopaikan puhtauteen ja turvallisuuteen sekä tilavaatimukseen, niin myös vuonna 2019. Vuonna 2019 vasikoilla ei ollut asianmukaista, puhdasta ja kuivaa makuupaikkaa 11 tilalla ja seitsemällä tilalla tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista ei huolehdittu riittävästi. Ulkotarhan vaatimukset eivät täytyneet seitsemällä tilalla ja viidellä tilalla rehu ja juomavesi eivät pysyneet puhtaina.

Vanhemmilla naudoilla (yli 6 kuukautta) yleisimmät laiminlyönnit koskivat pitopaikan turvallisuutta ja puhtaana pitoa sekä eläinten hyvinvoinnista huolehtimista. Kymmenellä tilalla (6 %) pitopaikan kunnosta ja tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista ei huolehdittu riittävästi. Kahdeksalla %:lla tarkastetuista tiloista (14 tilaa) naudoilla ei ollut puhdasta ja kuivaa makuupaikkaa (vuonna 2018 2 %). Kymmenellä tilalla oli laiminlyöntejä ulkotarhan turvallisuudessa ja kuivana pysymisessä ja seitsemällä tilalla, joilla naudat olivat ympärivuotisesti ulkona, säänsuojan makuualue ei pysynyt riittävän kuivana. Eläinten terveydestä, yleisestä

hyvinvoinnista ja puhtaudesta ei huolehdittu 15 tilalla (9 %) ja sorkkahoitoon liittyviä puutteita oli 5 % tiloista eli aiempia vuosia enemmän (2018 1,4 % ja 2017 2 %). Ruokinnassa ja juotossa havaittiin puutteita selvästi enemmän kuin vuonna 2018. Kymmenellä tilalla nautojen saatavilla ei ollut päivittäin riittävästi vettä (2018 viisi tilaa) ja kahdeksalla tilalla kylmäpihaston juoma-astiat eivät olleet lämmitettäviä. Kuudella tilalla naudat eivät saaneet riittävästi niille sopivaa rehua. Kolmella tilalla havaittiin kytkettynä pidettävien lehmien ja hiehojen laidunnus- tai jaloittelutarhavaatimuksen laiminlyönti (2 tilaa vuonna 2018). Kuudella tilalla todettiin, ettei tilalla ollut riittävästi henkilökuntaa. Suurin osa sekä vasikoilla että aikuisilla naudoilla havaituista laiminlyönneistä kohdistui edelleen suoraan eläinten hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin, sillä kirjanpidon puutteiden osuus kaikista epäkohdista oli 4 % (2018 3 %).

Valvontatulosten tilastollisen analyysin mukaan nautatilojen painotettu otanta toimi hyvin, sillä pelkästään eläinten hyvinvointia koskevilla painotuksilla valituilla tiloilla oli lähes merkitsevästi suurempi riski laiminlyönneille (45 %) kuin satunnaisesti valituilla tiloilla (26 %). Huomioitaessa myös täydentävissä ehdoissa valvotut tilat, joissa ei erityisesti painoteta eläinten hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, ero satunnaisten ja painotettujen tilojen välillä pieneni. Eläinsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin oli ryhdytty merkitsevästi useammin painotetun kuin satunnaisotannan tiloilla. Valvontatuloksissa oli alueellisia eroja, eniten laiminlyönnejä havaittiin Ahvenanmaalla ja Länsi- ja Sisä-Suomessa.

Nautatilojen painotetussa valvonnassa käytettiin useita aiempien valvontatulosten analyysien perusteella valittuja riskitekijöitä. Näistä merkitseväksi osoittautui tässä aineistossa eläintyyppi. Tiloilla, joilla on emolehmiä tai muita kuin lypsylehmiä ja vasikoita, oli valvontatulosten perusteella merkitsevästi muita suurempi riski laiminlyönneille. Tilanteissa, joissa tarkastettu asia on täyttänyt lainsäädännön vaatimuksen, mutta tarkastaja on katsonut toimijan tarvitsevan neuvoja, tilalle voidaan antaa eläinsuojelulain mukaisia neuvoja. Näillä tiloilla oli merkitsevästi suurempi riski laiminlyönneille. Lisäksi tarkastuksen tulos oli todennäköisemmin laiminlyönti, mikäli tilalla on ollut kadonneita nautoja valvontaa edeltävän vuoden aikana. Tulos ei ole tilastollisesti aivan merkitsevä. Tiloilla, joilla on ollut aiempia eläinsuojelua koskevien säädösten rikkomuksia tai puutteita viimeisimmässä merkinnän ja rekisteröinnin valvonnassa, havaittiin enemmän laiminlyönnejä, mutta yhteys ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Eläinten lukumäärällä, korvauskorvamerkkituloilla tai rekisterimerkinnöillä ei ollut vaikutusta valvontatulokseen.

Lammastiloilla laiminlyöntien osuus nousi edellisvuodesta (0 → 20 %). Tilaa kohti laskettuna laiminlyönnejä oli keskimäärin 3,7. Yleisimmin puutteita havaittiin eläinten hyvinvointiin suoraan liittyvissä vaatimuksissa. Pitopaikan puhtauteen sekä pitopaikan rakennusten ja laitteiden kuntoon ja turvallisuuteen liittyviä puutteita oli 15 tilalla. Eläinten terveydestä, yleisestä hyvinvoinnista ja puhtaudesta ei huolehdittu riittävästi yhdeksällä tilalla. Veden tai sopivan rehun riittävässä saannissa oli puutteita yhdeksällä tilalla. Kuudella tilalla lampaita ei keritty vähintään kerran vuodessa tai niiden sorkkia ei tarkastettu riittävän usein. Kirjanpidon puutteiden osuus kaikista epäkohdista oli 14 %.

Eläinsuojelutarkastuksessa voidaan tarkastetun asian todeta olevan kunnossa, mutta toimijan silti tarvitsevan eläinsuojelulain mukaisia neuvoja, jotta eläinten hyvinvointi voidaan turvata myös jatkossa. Valvontatulosten tilastollisessa analyysissä lammastiloilla, joille oli annettu eläinsuojelulain mukaisia neuvoja, havaittiin merkitsevästi enemmän laiminlyönnejä (72 %) kuin tiloilla, jotka neuvot eivät ole tarvinneet.

Lampailla useilla riskitekijöillä tulos oli suuntaa antava vaikka ei aivan tilastollisesti merkitsevä. Esimerkiksi tiloilla, joilla ei ole ollut korvamerkkituloja valvontaa edeltävänä vuonna oli todennäköisemmin laiminlyöntejä (39 %) kuin tilauksia tehneillä tiloilla (13 %). Myös jos tilalla ei ole ollut rekisterimerkintöjä, sillä on useammin laiminlyöntejä (47 %) kuin jos merkintöjä on (28 %). Jos tilalla ei ole ollut voimassa olevaa osallistumisilmoitusta kansalliseen uuhitukseen edellisenä vuonna, sillä on todennäköisemmin laiminlyöntejä (41 %) kuin jos osallistumisilmoitus on (17 %). Lisäksi analysoitiin useita mahdollisia riskimuuttujia, joilla kuitenkin ei ollut vaikutusta valvontatulokseen. Näitä olivat muun muassa eläinmäärä, lampaan rotu, teuraspaino ja teurasaritsa- ja kilipalkkion hakeminen.

Lampailla eläinten hyvinvoinnin painotuksella valituilla tiloilla oli enemmän (33 %) laiminlyöntejä kuin satunnaisesti (20 %) valituilla tiloilla. Käytetyllä menetelmällä valittiin otokseen tilat, joilla oli eniten riskipisteitä. Sillä löydettiin melko hyvin riskitiloja vaikkakaan ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Osittain tämä johtuu melko pienestä otoskoosta sekä toisaalta uusista muuttujista. Osaa näistä muuttujista testattiin ensimmäistä kertaa lampaiden hyvinvoinnin valvonnassa, koska ne olivat joko osoittautuneet merkitseviksi analysoitaessa suurempaa tausta-aineistoa, toimineet muussa eläinvalvonnassa tai niitä on käytännön kautta pidetty potentiaalisina riskitekijöinä. Kaikki kyseiset muuttujat eivät kuitenkaan tässä aineistossa osoittautuneet merkitseviksi riskitekijöiksi. Toisaalta tulokset tukivat aiempia havaintoja, sillä esimerkiksi puutteet rekisterimerkinnöissä ovat ennenkin toimineet riskitekijänä. Lisäksi jostain riskitekijästä analyysia ei voinut tehdä, koska osasta tekijöitä kaikki otokseen valikoituneet tilat saivat riskipisteen, kun taas toisesta muuttujasta yksikään tila ei saanut riskipistettä.

Turkiseläintiloista 35 %:lla havaittiin puutteita, mikä on samaa tasoa kuin vuonna 2018 (37 %). Tilaa kohti laskettuna laiminlyöntejä oli keskimäärin 3,6, mikä puolestaan on enemmän kuin edellisenä vuonna (2,3). Vaikka yksittäiset laiminlyönnit eivät nousseet yhtä selkeästi esille kuin vuonna 2018, yleisimmin puutteita havaittiin eläinten hyvinvointiin suoraan liittyvissä vaatimuksissa. Viidellä tarhalla pitopaikan tilavaatimukset eivät täytyneet. Puutteita pureskelu- ja virikemateriaalin käytössä oli neljällä tarhalla. Useina aiempina vuosina pitopaikan pohjan tai lattian ja häkkien verkkopohjan kuntoon sekä pitopaikan rakennusten ja laitteiden kuntoon ja turvallisuuteen liittyvät puutteet ovat olleet melko yleisiä, mutta nyt niitä havaittiin neljällä tilalla. Lisäksi neljällä tilalla havaittiin laiminlyöntejä liittyen tarhan aitaamiseen tai eläinten karkaamisen estämiseen muulla tavoin. Sairastuneista ja vahingoittuneista turkiseläimistä ei myöskään aina huolehdittu asianmukaisesti (2 tilaa). Vuotta aiemmin yleiset puutteet turkiseläinten asianmukaisessa lopettamisessa (11) vähenivät ja niitä havaittiin yhdellä tilalla.

Valvontatulosten tilastollisessa analyysissä turkistiloilla, joilla oli vain minkkejä (6 kpl), oli merkitsevästi enemmän laiminlyöntejä (83 %) kuin tiloilla, joilla oli vain muita turkiseläimiä kuin minkkejä (20 %). Turkistiloilla, joilla ei ollut elinkeinon sertifiointia, laiminlyöntejä havaittiin enemmän (75 %) kuin sertifioituilla tiloilla (30 %). Tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä, mutta vähäisten havaintojen (sertifioimattomia tiloja liian vähän) vuoksi tulos on hieman epävarma. Tiloilla, joilla oli puutteita aiemmissa eläinsuojelutarkastuksissa (42 %) tai tiloilla, jotka puuttuivat Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteristä (44 %), oli enemmän laiminlyöntejä kuin muilla tiloilla, mutta ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Sen sijaan tilan eläinmäärällä ei ollut vaikutusta valvontatulokseen. Kahden suurimman ja eniten turkistiloja tarkastavien aluehallintovirastojen ja tarkastajien välillä ei havaittu merkitsevää eroa valvontatuloksissa.

Painotuksella valituilla turkistiloilla oli hieman enemmän laiminlyönnejä kuin satunnaisesti valituilla tiloilla. Tässä aineistossa käytetyillä painotuksilla ei kaikin osin löydetty potentiaalisia riskitiloja. Osittain tämä johtuu suhteellisen pienestä otoskoosta, mutta myös valvonnan käytettävissä olevista taustatiedoista.

Kuuden edellisen vuoden aikana laiminlyönnejä on esiintynyt 25 % - 66 % tarkastetuista turkistiloista. Havaitut laiminlyönnot ovat säilyneet melko samanlaisina.

Niiden *sikatilojen* osuus, joilla havaittiin laiminlyönnejä (13 tilaa) nousi edellisestä vuodesta (27 → 41 %). Tilaa kohti laskettuna laiminlyönnejä oli keskimäärin 2,7, mikä on samaa tasoa kuin vuotta aiemmin. Suuri osa laiminlyönneistä liittyi tilojen puhtaana pitoon tai kuivitukseen (12 kpl). Lisäksi puutteita virikemateriaalin tarjoamisessa havaittiin kuudella tilalla. Kolmella tilalla siat eivät saaneet asianmukaista rehua riittävästi. Useina vuosina yleisiä kirjanpidon puutteita havaittiin kaksi ja tilasiementäjän tarvitsema kelpoisuus puuttui yhdeltä tilalta. Aluehallintovirastoja verrattaessa eniten laiminlyönnejä havaittiin Länsi- ja Sisä-Suomessa.

Sikatilojen valvonnassa käytettiin täydentävien ehtojen valvonnan eli pääasiassa muiden kuin eläinten hyvinvoinnin sektoreiden painotuksia eikä valvontatulosten tilastollisessa analyysissä ollut merkitsevää eroa satunnaisesti ja painotuksella valittujen tilojen välillä.

Kahdeksasta tarkastetusta *vuohitilasta* ei yhdelläkään ollut laiminlyönnejä.

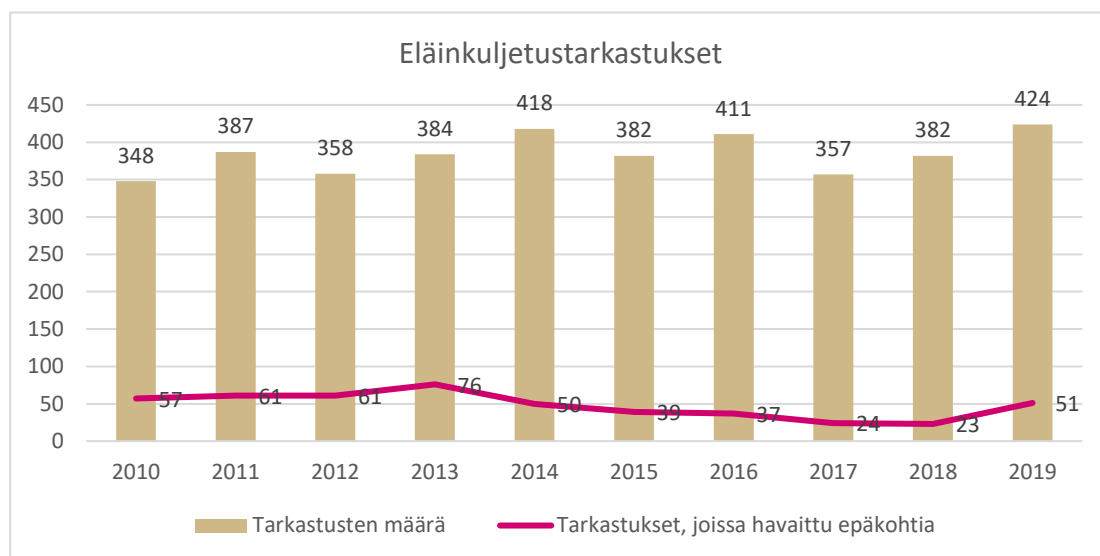
Broileritiloista (7 kpl) ei havaittu laiminlyönnejä. Valvottavaksi määrätyillä tiloilla, joilla oli *munivia kanoja*, ei ollut eläimiä.

Havaittaessa säännöstenvastaista toimintaa viranomaisen tulee ryhtyä toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi. Vuonna 2019 tiloille tehtävissä otantatarkastuksissa viranomaisen antoi kieltoja tai määräyksiä 60 %:ssa tapauksista, joissa laiminlyönnejä havaittiin. Luku on laskenut jo usean vuoden ajan, mutta nyt ilahduttavasti kohonnut edellisestä vuodesta (2018 48 %; 2017 49 %; 2016 68 %, 2015 64 %, 2014 78 %, 2012 - 2013 yli 90 %). Suhteellisesti eniten eläinsuojelulain mukaisia kieltoja tai määräyksiä annettiin Itä-Suomen ja Etelä-Suomen aluehallintovirastoissa ja vähiten Ahvenanmaalla sekä Lapin aluehallintovirastossa. Eläinsuojelullisia neuvoja annettiin 35 %:lle tarkastetuista tiloista, joilla oli eläimiä.

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetuksissa havaittiin laiminlyönnejä enemmän (12 %) kuin edellisenä vuonna (6 %). Epäkohtia todettiin yhteensä 51 kuljetuksessa 424:stä, ja yksittäisiä epäkohtia havaittiin kaikkiaan 106 kappaletta. Epäkohdat olivat pitkälti samoja kuin edellisinäkin vuosina. Eniten havaittiin puutteita kuljetusasiakirjoihin, kuljettajien pätevyystodistuksiin ja eläinkuljettajalupiin liittyvissä vaatimuksissa (55 kpl, joka on puolet kaikista havaituista). Toiseksi eniten yksittäisiä epäkohtia ilmeni kuljetusvälineen kunnossa ja turvallisuudessa sekä pitkien kuljetusten lisävaatimusten noudattamisessa (35 kpl). Kolmanneksi eniten puutteita havaittiin kuljetuskäytännöissä ja tilavaatimusten noudattamisessa 8 kpl. Lopetusvälineitä ei ollut saatavilla neljässä kuljetuksessa.

Kaavio 2. Kaupallisten kuljetusten eläinsuojelutarkastukset 2010 - 2019

Vuonna 2019 eläinkuljetustarkastuksia pyydettiin kohdentamaan myös hevosten ja välityseläinten kuljetuksiin. Hevoskuljetuksia tarkastettiin yhteensä 18 kpl, joista kymmenessä havaittiin epäkohtia. Kaikki epäkohdat olivat luvan, pätevyystodistuksen tai kuljetusasiakirjojen puuttumisia. Epäkohtien osuus hevospöytäkirjoissa oli 56 %.

Porojen kuljetuksia tarkastettiin teurastamoissa sekä kuljetuksen lähtöpaikassa eli siellä missä eläimet lastataan kuljetusvälineeseen. Yhteensä tarkastettiin 23 kuljetusta, joista 14 todettiin laiminlyöntejä (61%). Kolmesta ajoneuvosta puuttuivat lopetusvälineet ja kahdeksasta puuttui merkintä eläinkuljetuksesta, Viidessä ajoneuvossa oli turvallisuuden liittyviä puutteita ja kahdessa tapauksessa oli asiakirjapuutteita. Välityseläinkuljetuksia tarkastettiin 9 kpl ja näissä oli kaikki kunnossa.

Viranomaisen ryhtyi hallinnollisiin toimenpiteisiin hieman harvemmin kuin edellisenä vuotena. Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastuksissa hallinnollisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin noin 35 %:ssa (43 % 2018, 42 % 2017, 35 % 2016 ja 36 % 2015) tarkastuksista, joissa oli havaittu laiminlyöntejä. Niissä 33 laiminlyöntitapauksessa, joissa viranomaisen ei ryhtynyt hallinnollisiin toimenpiteisiin, annettiin 30 tapauksessa neuvoja asian saattamiseksi kuntoon.

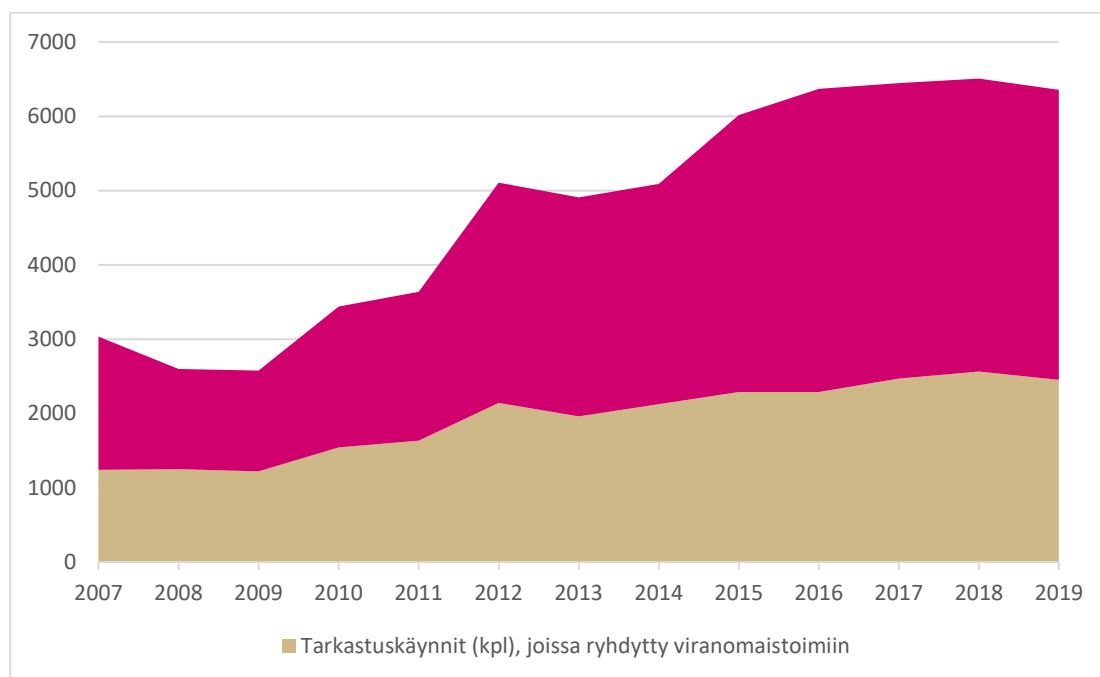
Edelleen asiakirjoihin liittyvät puutteet aiheuttivat eniten laiminlyöntejä. Suoranaisesti eläinten hyvinvointiin vaikuttavia olivat kuljetusvälineen kuntoon ja juottojärjestelmiin liittyvät puutteet. Kuljetuksen käytännössä suurin osa havainnoista liittyi lopetusvälineiden puuttumiseen eikä näin ollen heikennä jokaisessa kuljetuksessa eläimen hyvinvointia. Vuonna 2019 laiminlyöntien määrä nousi yllättäen merkittävästi aiemmista vuosista. Tähän on vaikuttanut hevos- ja porokuljetuksissa havaittujen puutteiden suuri määrä. Tarkastuksia on tarpeen edelleen kohdentaa näiden eläinlajien kuljetuksiin.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset

Viranomaistoimenpiteisiin johtaneiden tarkastuskäyntien määrä on vuodesta 2010 lähtien noussut 1500:sta 2500:een, mutta tarkastuskäyntien kokonaismäärän kasvusta johtuen toimenpiteiden suhteellinen osuus on hieman pienentynyt (Kaavio 3). Merkille

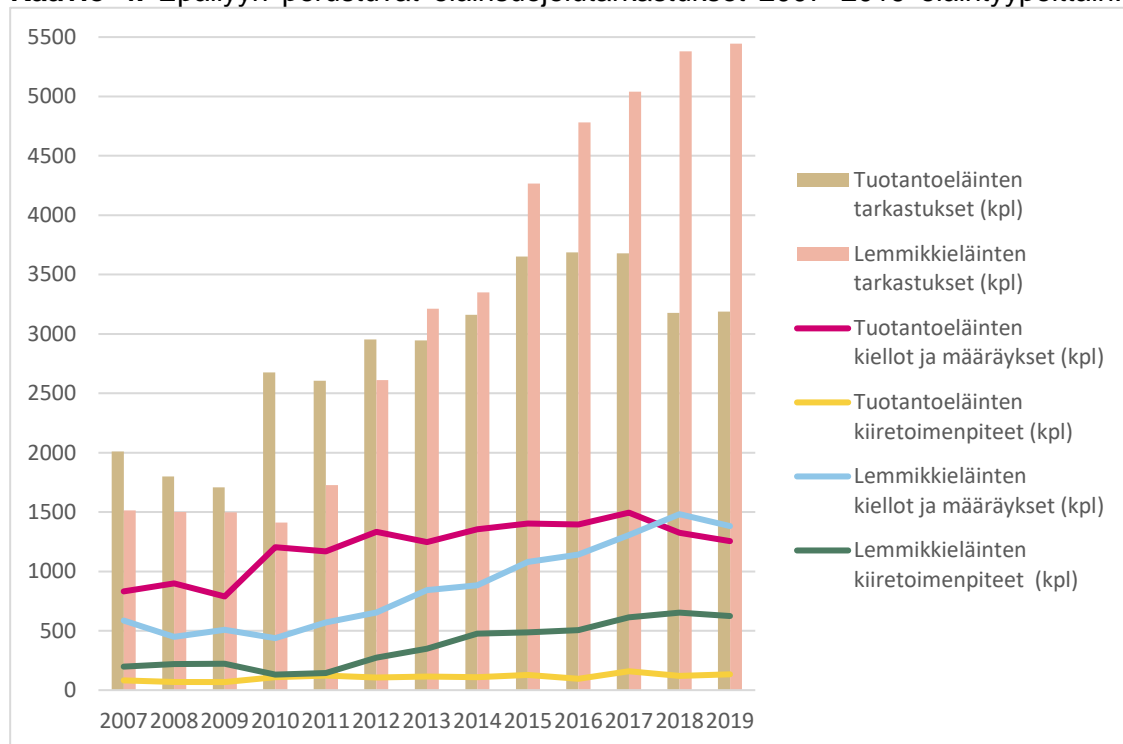
pantavaa on kuitenkin, että samaan aikaan kiireellisten toimenpiteiden osuus kaikista viranomaistoimenpiteistä on kasvanut. Vuonna 2010 14 prosenttia tehdyistä toimenpiteistä oli kiireellisiä, kun vuonna 2019 osuus oli jo 25 prosenttia. Vastaavasti kieltojen ja määräysten osuus kaikista tehdyistä toimenpiteistä on samalla ajanjaksolla pienentynyt 86 prosentista 75 prosenttiin. Muutokseen vaikuttanee lemmikkieläimiin kohdistuneiden tarkastusten määrän kasvu.

Kaavio 3. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastuskäynnit 2007 - 2019

Eläinlajikohtaisesti raportoituna tarkastuksista suurin osa on viime vuosina kohdistunut lemmikkieläinkohteisiin (Kaavio 4). Tuotantoeläinkohteiden tarkastusten määrä ei ole kasvanut vuoden 2015 jälkeen, ja on nyt jo kahtena vuonna ollut noin 500 tarkastusta tätä pienempi. Tarkastuskäyntien kokonaismäärän kasvu viime vuosina johtuukin suurelta osin lemmikkieläimiin kohdistuneiden tarkastusten määrän kasvusta. Tuotantoeläinkohteisiin kohdistuneissa tarkastuksissa on 2010-luvulla annettu kieltoja tai määräyksiä 38–45 %:ssa tarkastuksista ja ryhdytty kiireellisiin toimenpiteisiin 3-5 %:ssa tarkastuksista. Lemmikkieläinkohteiden tarkastuksissa kieltoja tai määräyksiä on annettu 24–33 %:ssa tarkastuksista, kun taas kiireellisiin toimenpiteisiin on ryhdytty 8–14 %:ssa tarkastuksista.

Kaavio 4. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset 2007–2019 eläintyypeittäin.

Tarkempaa tietoa havaituista laiminlyönneistä ei ole pystytty nykyisellä tietojärjestelmällä raportoimaan. Tilanteen toivotaan parantuvan lähivuosina, jos uusi valvontasovellus saadaan tältäkin osin käyttöön.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonta

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnan määrälliset tavoitteet saavutettiin aikataulussa. Osa valvontaan valituista tiloista oli lopettanut kotieläintuotannon.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvontaan tulee tiloja myös perusotannon ulkopuolelta, jos eläinsuojelutarkastuksen tai muun viranomaisvalvonnan yhteydessä havaitaan eläinsuojelusäädösten laiminlyönnejä.

Eläinlajikohtaiset valvontatulokset on kuvattu tukivalvontaraportissa.

Puutteista aiheutuvat riskit

Vaikka lainsäädännön asettamia vähimmäisvaatimuksia eläimen pidolle ei voida suoraan käyttää eläimen tosiasiallisen hyvinvoinnin määrittelyyn, vaarantavat laiminlyönnot eläinten hyvinvoinnin. Lievemmissä laiminlyönneissä eläinten hyvinvointi vaarantuu erityisesti tilanteissa, joissa laiminlyönti on laajaa ja koskettaa useita eläinyksilöitä. Tällaisena ongelmana voidaan pitää esimerkiksi nautojen/vasikoiden vuodesta toiseen toistuvia juottoon, tilavaatimuksiin sekä pitopaikkojen puhtaanapitoon liittyviä puutteita.

Vakavimman yksittäisen eläinten hyvinvointiin kohdistuvan riskin muodostavat karkeat säännösten noudattamatta jättämiset, jotka usein johtavat eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin. Kyse on yksittäistapauksista, mutta laiminlyönnon kohteena voi kuitenkin olla useita eläimiä. Otantaan perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiä

toimenpiteitä aiheuttavia laiminlyöntejä havaittiin yhdellä nautatilalla. Epäilyyn perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiin toimiin sen sijaan ryhdytään suhteellisen usein.

Puutteiden syyt

Yksittäistä selvää syytä säännöstenvastaisuuksien löytymiseen ei ole olemassa, vaan kyse on monitahoisista tekijöistä ja ne vaihtelevat eri eläinlajien välillä. Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta puutteet tuotantoeläinten pidossa eivät johdu toimijoiden tietämättömyydestä tai ammattitaidon puutteesta. Tyypillisiä syitä voivat olla muun muassa turtuminen omiin toimintatapoihin, oman jaksamisen väärinarviointi, säännösten noudattamisen kalleus (rakennuskustannukset yms.) sekä alan lisääntyneet tuottavuusvaatimukset. Myöskään uusia lakisääteisiä vaatimuksia koskevien siirtymäaikojen päättymiseen ei aina osata varautua riittävän ajoissa. Lemmikkieläinten ja lemmikkeinä pidettävien tuotantoeläinten pidossa tietämättömyyden vaikutus on suurempi. Vakavissa eläinsuojelutapauksissa taustalla on usein myös toimijoiden uupumusta sekä sosiaalisia ja mielenterveydellisiä ongelmia. Osassa tapauksista voidaan havaita, että valvonnassa ei aina ole käytetty riittävän tehokkaita keinoja, kuten kieltoja ja määräyksiä, uhkasakkoa tai teettämisuhkaa puututtaessa säännösten noudattamatta jättämiseen.

4. AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komission teki helmikuussa 2019 Suomeen tarkastuksen, jossa arvioitiin laadunvalvonnan ja eläinten hyvinvointia koskevien indikaattorien käyttöä. Tavoitteena oli selvittää, onko eläinten hyvinvoinnista maataloilla vastuussa olevilla viranomaisilla Euroopan unionin vaatimusten noudattamisen valvontaa koskeva strateginen lähestymistapa, noudatetaanko valvonnassa laadunhallinnan periaatteita ja käytetäänkö eläinten hyvinvointia koskevia indikaattoreita mittaamaan eläinten hyvinvointia koskevien ongelmien vakavuutta, laajuutta ja kestoja.

Suomi ei saanut suosituksia tarkastuksesta. Loppuraportissaan komissio muun muassa toteaa, että toimivaltaisella viranomaisella on Euroopan unionin vaatimusten noudattamisen valvontaa koskeva strateginen lähestymistapa, se käyttää resursseja tehokkaasti ja noudattaa erittäin suurta johdonmukaisuutta tarkastuksissa. Raportointijärjestelmä antaa toimivaltaiselle viranomaiselle selkeän kuvan lakisääteisten vaatimusten täyttymisestä tarkastetuilla tiloilla, ja siitä on raportoitu komissiolle vaaditulla tavalla. Toimivaltainen viranomainen myös käyttää tiettyjä eläinten hyvinvointia koskevia indikaattoreita, kuten broilereiden jalkapohja-arvio. Turkisalalla viranomaisten, toimialan ja tutkimuksen välillä on tiivis vuorovaikutus, minkä ansiosta tiettyjä eläinlähöisiä indikaattoreita käytetään parannusten aikaansaamiseksi ja eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi. Ruokavirasto kutsuttiin myös esittelemään tätä yhteistyötä ja turkisalalan indikaattorien käyttöä komissioon vuoden lopulla.

Komissio katsoi kuitenkin, että valvontasuunnitelman ja täytäntöönpanoraportin välillä vallitsee ristiriita, sillä toimivaltainen viranomainen tavoittelee valvontasuunnitelman mukaan eläinten hyvinvoinnin paranemista, kun taas täytäntöönpanoraportissa tavoitteeksi mainitaan eläinten hyvinvoinnin varmistaminen. Tietyillä aloilla tarkastusten määrä on pieni ja tarkastukset perustuvat riskeihin, joten säännösten noudattamisasteen kehityssuuntaa ei voida aina pitää täysin luotettavana indikaattorina päätelmien tekemiseksi eläinten hyvinvoinnin paranemisesta.

Ruokavirasto teki vuoden aikana yhteen ns. isoon ja yhteen pienteurastamoon eläinsuojeluvalvonnan arviointi- ja ohjauskäynnin, jonka tavoitteena oli arvioida teurastamon viranomaisvalvonnan vaatimuksenmukaisuutta, toimivuutta ja tehokkuutta. Arvioiduissa kohteissa eläinsuojelun viranomaisvalvonta toimii kokonaisuutena hyvin, joskin teurastamoissa todettiin joitain käytänteitä, jotka eivät täysin vastanneet lainsäädännön vaatimuksia, ja jotka voivat muodostaa riskin eläinten hyvinvoinnille. Eläinsuojeluvalvontaa on arvioitu myös muissa teurastamoissa koko laitoksen toiminnot kattavien yleisten arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä.

Yksi aluehallintovirasto raportoi tehneensä eläinten hyvinvoinnin arviointi- ja ohjauskäynnin paikalliseen valvontayksikköön.

5. ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1. Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Vuoden aikana Ruokavirasto julkaisi totuttuun tapaan tiedotteita, joissa kerrottiin muun muassa edellisen vuoden valvontatuloksista ja tulevan vuoden muutoksista. Viestintään käytettiin myös suoraan tuottajille suunnattuja kirjeitä, oppaita (mm. viljelijäopas ja opas kirjanpitovaatimuksista) sekä internet-sivuilla julkaistuja eläinlajikohtaisia vaatimuslistoja. Myös Ruokaviraston nettisivujen ”uutisnostot” olivat aktiivisessa käytössä. Lisäksi käytössä oli erityisesti eläinlääkäreille suunnattu Saporitiedotelehti sekä Ruokaviraston extranetissä toimiva eläinlääkäreiden oma foorumi Kapula.

Ruokavirasto osallistui aktiivisesti yli viiteenkymmeneen sekä viranomaisia että eri alojen toimijoita koskevaan sidosryhmätapaamiseen, toimien myös useiden tilaisuuksien järjestäjänä. Sidosryhmätapaamiset käsittelivät mm. kanojen, sikojen, hevosten, turkiseläinten, kissojen ja koirien sekä täydentävien ehtojen valvonnan linjauksia ja suunnittelua sekä eläinten hyvinvointia tukevien toimenpiteiden pohdintaa. Tilaisuuksissa käsiteltiin myös eläinten suojelua kuljetusten aikana. Myös osa aluehallintovirastoista koulutti toimijoita eläinten hyvinvointiin liittyvistä vaatimuksista.

Ruokavirasto on osallistunut ja vaikuttanut eläinten hyvinvointikeskuksen (EHK) kanssa tehtävään yhteistyöhön johtoryhmätyöskentelyn kautta sekä osallistumalla yhteistyöhön, jonka avulla toimijoille voidaan tarjota tietoa nykyaikaisista eläinten tuotantotavoista ja eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi Ruokavirasto toimii yhdessä aluehallintovirastojen kanssa aktiivisesti sekä tuotantoeläinten että seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnissa, joissa molemmissa on jäsenenä kattavasti myös elinkeinon, järjestöjen ja tutkijoiden edustajia.

Ruokavirasto toimii edelleen turkiseläinelinkeinon kanssa tiiviissä yhteistyössä, jotta turkiseläinten pitäjien tietämys turkiseläinten pitoa koskevista vaatimuksista kasvaisi ja eläinten hyvinvointi paranisi. Elinkeinon kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi toteutettiin erillinen eläinjalostukseen ja turkiseläinten valvontatuloksiin liittyvä hanke yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa. Hankeen loppuraportti valmistuu vuonna 2020. Eläinsuojelulainsäädännön eläinten jalostusta koskevien vaatimusten toimeenpanon parantamiseksi valmistuu osana hanketta sekä turkiseläinten että koirien jalostuksen raja-arvoja koskevat raportit.

5.2. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Valvonnan yhdenmukaisuutta ja laatua kehitettiin kouluttamalla valvontaviranomaisia sekä tiedottamalla ja kehittämällä valvontaohjeita. Vuoden aikana pidettiin läänineläinlääkäreille kaksi perinteistä koko päivän mittaista koulutustilaisuutta eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyen. Koulutuspäivillä annettiin palautetta edellisen vuoden valvonnan raportoinnista ja valvontatuloksista sekä kehitettiin, tehostettiin ja yhtenäistettiin valvontakäytäntöjä ja tiedotettiin muutoksista seuraavan vuoden valvonnoissa. Lisäksi kerrottiin ajankohtaisista eläinten hyvinvointiin ja valvontaan liittyvistä asioista. Otantaan perustuvista eläinsuojelutarkastuksista ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin tarkastuksista vastaaville läänineläinlääkäreille järjestettiin perinteisten kahden päivän mittaisten keskustelu- ja koulutustilaisuuksien lisäksi kaksi lisäkoulutuspäivää, joissa paneuduttiin erityisesti täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin uusiin vaatimuksiin.

Koulutustilaisuuksista sovitaan edellisen vuoden lopulla ja läänineläinlääkärit voivat vaikuttaa koulutuspäivien sisältöön. Koulutuksissa kerätään osallistujien nimilista, mutta tilaisuuksien osallistumisaktiivisuutta ei erikseen seurata. Käytännössä kuitenkin kaikki läänineläinlääkärit osallistuvat koulutuksiin useamman kerran vuodessa. Läänineläinlääkärit puolestaan kouluttavat alueensa kunnaneläinlääkäreitä. Koulutusten vaikuttavuus näkyy tehostuneena ja yhdenmukaisempana valvontana.

Koko eläinsuojeluvalvontaketjulle eli sekä käytännön eläinsuojeluvalvontaa tekeville tahoille kuten virkaeläinlääkäreille ja poliiseille mutta myös käräjä- ja hallinto-oikeuksille, syyttäjänvirastoille ja oikeusrekisterikeskukselle suunnatussa viranomaisten eläinsuojelupäivässä luennottiin ja keskusteltiin käytännön eläinsuojeluvalvonnan kehittamisestä ja eläinten hyvinvointilakiluonnoksesta.

Ruokavirasto jatkoi teurastamoita valvovien viranomaisten säännöllistä ohjausta ja koulutusta. Teurastamojen tarkastuseläinlääkäreitä koulutettiin eläinten hyvinvoinnin valvonnassa niin teurastamolle saapuvien eläinkuljetusten kuin teurastamon alueella tehtävän eläinsuojeluvalvonnan osalta. Erityisesti kiinnitettiin huomiota tarkastusten määrään, kattavuuteen ja dokumentointiin sekä uusien tarkastuseläinlääkärien perehdyttämiseen. Myös aluehallintovirastot ovat tehostaneet Ruokaviraston tukemana ohjaustaan teurastamoissa.

Kahta lukuun ottamatta aluehallintovirastot raportoivat järjestäneensä koulutuksia alueensa virkaeläinlääkäreille eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alalta. Suurella osalla aluehallintovirastoista oli yhteistyötä myös muiden alueen valvontaketjun viranomaistahojen kanssa.

Komissio edellyttää otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten laajentamista koskemaan kaikkia tuotantoeläimiä. Tähän pyritään asteittain, mutta toistaiseksi aluehallintovirastojen resurssitilanteen takia laajentamista ei kuitenkaan ole jatkettu.

Eläinten hyvinvoinnin valvontamenettelyt otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten osalta on kuvattu vuosittain päivitettävässä eläinsuojelutarkastusohjeessa sekä Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa (EHO). Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten menettely puolestaan on esitetty eläinsuojelulainsäädännön lisäksi EHOssa.

Taulukko 7. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ohjeet toimijoille	9	9	9	3	1	1			
- päivitetyt, kpl	6	9		3					
- uudet, kpl	3				1	1			1
Ohjeet viranomaisille	6	9	13	6	6	3			
- päivitetyt, kpl	2	7	3	3	3	3	2	3	3
- uudet, kpl	4	2	1	3	3		1		

6. VALVONNAN RESURSSIT

Aikaisempina vuosina lähes kaikki aluehallintovirastot ovat raportoineet valvontaresurssien vajetta. Tilanne on kuitenkin yleisesti ottaen parantunut. Ainoastaan Itä-Suomen aluehallintovirasto raportoi edelleen, ettei selviä nykyresursseilla kaikista lakisääteisistä tehtävistään. Lisäksi Pohjois-Suomen aluehallintovirastot raportoi hienoista vajausta valvontaresursseissa. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämisspalvelun keräämän tiedon mukaan aluehallintovirastojen yhteenlaskettu eläinten hyvinvoinnin valvontaan käyttämä työaika vuonna 2019 oli yhteensä 24,1 henkilötyövuotta.

Tällä hetkellä kunnan valvontaeläinlääkärien virkoja on perustettu 74,5 kpl (2018 70 kpl, 2017 68 kpl, 2016 65 kpl, 2015 66 kpl ja 2014 63 kpl), joissa hoidetaan noin 64 henkilötyövuoden (2018 vajaat 60 htv, 2017 56 htv, 2016 54 htv, 2015 53 htv ja 2014 49 htv) verran valtion valvontatehtäviä. Tästä pelkkään eläinsuojeluvalvontaan käytetään hieman yli 61,2 htv:tä (2018 49). Raportin kirjoittamisen aikaan kuusi virkaa on täyttämättä ja seitsemännessä aloittaa tekijä kesäkuun alussa. Valvontaeläinlääkäri virka puuttuu kahdesta valvontayksiköstä. Vuonna 2020 valvontaeläinlääkäreiden täysiaikaisesti valtion tehtäviä hoitavia virkoja on 37 kpl (2019 34 kpl).

7. MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Erityisesti tulevina vuosina tarvitaan panostusta eläinsuojelulain kokonaisuudistukseen sekä eläinsuojeluvalvonnan muihin mahdollisiin muutoksiin. Lisäksi täydentävien ehtojen valvontakokonaisuuden ja maataloustuotannon valvonnan kehittämisen selvitystyötä jatketaan.

Valvonnan vaikuttavuuden varmistamiseksi tullaan eläinsuojeluvalvonnan kohdentamista edelleen jatkamaan ja syventämään. Vuonna 2017 aloitettua käytäntöä, jossa valvonnoissa painotetaan vuosittain päätettävää tiettyä eläinlajia, tullaan jatkamaan. Käytännössä painotetun eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän ja myös kohdennukset vaihtelevat vuosittain eläinlajin mukaan. Kokonaisvalvontamäärä ei kuitenkaan kasva sillä vastaavasti muita tuotantoeläinlajeja valvotaan määrällisesti vähemmän. Tulevaisuudessa tullaan myös testaamaan satunnaisesti valittujen tilojen osuuden lisäämistä eri eläinlajeilla tietyin väliajoin, jotta saadaan yleiskuvaa eläinten hyvinvoinnista Suomessa. Tämän vuoksi vuonna 2020 valvottavat turkistilat valitaan satunnaisesti. Vuonna 2020 otantaan perustuvaa valvontaa oli suunniteltu tehtäväksi sikatiloille, mutta koronaepidemian vuoksi tämä

siirretään vuodelle 2021. Lähitulevaisuuden tavoitteena on hyödyntää nautatilojen riskiperusteisessa valvonnassa muun muassa alkutuotannon hygieniavalvontatietoja, kun valvontatuloksia on alettu tallentamaan riittävän kattavasti uuteen Vati-järjestelmään ja suurin osa tiloista on tarkastettu uusien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi pitkän aikavälin tavoitteena on teurastamotietojen hyödyntäminen tilavalvonnoissa (mm. AVlin tehtyjen eläinsuojeluilmoitusten arkistointi teurastamoilla). Vaikka riskien hyvällä kohdistuksella tunnuslukutavoitteeseen ei tulevaisuudessakaan mitä luultavimmin päästä, tullaan riskiperusteista valvontaa kehittämään ja parantamaan myös jatkossa. Tämä auttaa kohdistamaan valvonnan rajalliset resurssit tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kuljetustarkastusten määräysperusteita pohditaan aluehallintovirastojen läänineläinlääkärien kanssa ja erityisesti kehitetään tarkastusten kohdentamista niihin eläinkuljetuksiin, joissa on kohonnut riski eläinten hyvinvoinnin vaarantumiselle.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmien uudistamista jatketaan edelleen tavoitteena laajentaa järjestelmät myös kunnaneläinlääkärien käyttöön. Elvi-järjestelmä kattaa nykyisellään maatilojen ja eläinkuljetusten otantatarkastukset, eläinlääkärirekisterin sekä teurastamojen lihantarkastuksen kuukausi-ilmoitus -osion. Valvontatietojärjestelmien jatkokehityksen myötä on tarve saada laajemman käyttäjäjoukon lisäksi myös uusia toiminnallisuuksia. Esimerkiksi teurastamoiden valvontatietojen tallentaminen järjestelmään sekä nykyistä monipuolisemmat raportointitoiminnot etenkin epäilyyn perustuvien tarkastusten osalta mahdollistavat muun muassa valvontatulosten analysoinnin ja valvonnan riskiperusteisuuden kehittämisen entistä tehokkaammin. Samoin valvonnan vaikuttavuutta voidaan seurata nykyistä paremmin, kun järjestelmä mahdollistaa muun muassa korjaavien toimenpiteiden loppuunsaattamisen seurannan nykyistä paremmin. Järjestelmien jatkokehitys on kuitenkin jäänyt jälkeen suunnitellusta aikataulusta resurssipuutteiden takia.

Valvonnan yhtenäisyyden varmistamiseksi läänineläinlääkäreiden koulutusta pyritään tulevaisuudessa järjestämään jälleen myös käytännön olosuhteissa maatiloilla. Myös valvontaan liittyvien linjausten selvittämiseksi pidettäviä ad-hoc-kokouksia jatketaan. Ruokavirasto vastaa läänineläinlääkäreiden koulutuksen järjestämisestä. Aluehallintovirastoja puolestaan ohjataan huolehtimaan käytännön valvontakoulutuksen järjestämisestä kuntien valvontaeläinlääkäreille ja virkaeläinlääkäreitä ohjataan korjaavien toimenpiteiden tehokkaampaan käyttämiseen.

Elinkeinon vastuuta eläinten hyvinvoinnin toimenpideohjelmista, eläinten hyvinvointitilanteen analysoinnista sekä toimenpiteistä hyvinvoinnin kehittämiseksi pyritään edelleen lisäämään. Elinkeinoa kannustetaan myös laatimaan hyvän käytännön oppaita sekä lisäämään hyvinvointitoimenpiteitä terveydenhuollossa.